

Savaşın da, barışın da qalibi

15 oktyabr müasir Azərbaycan tarixinin əlamətdar günlərindən biridir. 2003-cü ildə məhz həmin gün Azərbaycan xalqı İlham Əliyevi Prezident seçib. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın keçdiyi dinamik inkişaf yolu, qüdrətli dövlətə çevrilməsi və torpaqlarını işğaldan azad etməsi Ulu Öndər Heydər Əliyevin əsaslarını müəyyən etdiyi siyasi kursun dövlətimizin və xalqımızın milli maraqlarını layiqincə təmin etdiyini göstərir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev xalqını düşünərək, dövlətin gələcək taleyinə biganə qalmayaraq, eyni zamanda İlham Əliyevin yüksək siyasi potensialını zamanında görüb və layiqincə qiymətləndirərək 2003-cü ildə Azərbaycan xalqına müraciət etmişdi. Müraciətdə deyilirdi: "Üzümü Sizə - həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavinini İlham Əliyevə dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övladlarını öz ətrafında sıx birləşdirərək Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın fırvanlılığı yolunda çox işlər görəcəklər. İnənirəm ki, mənim axıra çatdıracağım bilmədiyim tələpəli məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdıracaq. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Ulu Öndərin həmin tarixi müraciətindən götürülmüş "Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm" ifadəsi İlham Əliyevin bütövlükdə xarakter cizgilərini, onun imkan və potensialını, böyük qabiliyyət və bacarığını ifadə edir. Yeni dövrün görkəmli siyasətçisi və dövlət xadimi kimi Prezident İlham Əliyev üçün böyük siyasətdə, beynəlxalq münasibətlərdə, ölkədaxili məsələlərin həllində, dövlət idarəçiliyində Heydər Əliyevin siyasi təlimi möhkəm təməl, ən etibarlı bünövrədir. Bu gün İlham Əliyevin qətiyyəti ilə Azərbaycan həmin qranit dövlətçilik təməli üzərində ucalır. Hadisələrə və proseslərə tarixi baxışla bir sırada dünyanın hazırkı reallıqlarının və yeni dövlətçilik təfəkkürünün işığında yanaşmaq, qiymət vermək və bütün bunlara uyğun olaraq əsaslı qərarlar qəbul etmək İlham Əliyevin dövləti idarə etməsinin əsasını təşkil edir.

Azərbaycanın ötən 22 illik tarixinin reallıqları Ulu Öndər Heydər Əliyevin nə qədər uzaqgörən və müdrik bir şəxsiyyət, güclü siyasi strateq olduğunu göstərir. Çünki ötən 22 ildə İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın inkişafı həqiqətən fərəh doğurur. Bu illər ərzində cəmiyyət həyatının bütün sahələri inkişaf edib. Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin bütünlüklə Azərbaycanı, onun sabahına həsr edilən hakimiyyət yolunu, zəfər və şərəf yolunu ləyaqətlə davam etdirib.

İlham Əliyevin respublikamıza rəhbərliyinin ilk günündən torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasını fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri olan etdi və bu məsələ dövlət siyasətinin mərkəzində dayandı. Prezident bəyan etdi ki, sülh danışıqları nəticəsiz qalarsa, Azərbaycan dövləti güc yolu ilə ərazilərini işğaldan azad edəcək. Bu məqsədlə dövlətimizin hərbi məqsədlər üçün dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitlərin həcmi ildən-ilə artırıldı, yeni hərbi çağırışlara ordu quruculuğu həyata keçirildi, Silahlı Qüvvələrimizin döyüş hazırlığı ən müasir səviyyəyə çatdırıldı.

Ermənistanın hərbi təxribatlarından sonra başlanan İkinci Qarabağ müharibəsi Prezident İlham Əliyevin hər zaman bəyan etdiyi kimi nəticələndi - Azərbaycan dövləti güc yolu ilə torpaqlarını işğaldan azad etdi. Bununla da Prezident İlham Əliyev həm də Müzəffər Ali Baş Komandan kimi Azərbaycanın müasir tarixinin ən şərəfli salnaməsinin müəllifinə çevrildi.

Bəli, bu gün xalqımız İlham Əliyevin uğurlu rəhbərliyi və sərkərdə misiyası nəticəsində tariximizin ən şərəfli anlarını yaşamaqdan qürur duyur. Tarix isə öz şərəf səhifəsinə Ali Baş Komandanın adını qızıl hərflərlə əbədi həkk edib. Bu zəfərimizi Azərbaycan məhz özünün güclü ordusu və dövlət-xalq birliyi ilə qazanıb. Azərbaycan 30 illik erməni separatizminə son qoymaqla yanaşı, həm də işğalla üzləmiş digər dövlətlər üçün nümunə ortaya qoyub.

Güclü iradəyə, qətiyyətə sahib olan, "Sözüümüz imzamızdır" deyərək verdiyi vədlərə sadıq qalan Prezident İlham Əliyev işğal altındakı torpaqlarımızın azad olunmasını təmin etməklə həm də regionda yeni reallıqlar yaradıb. Hətta Azərbaycanı sevməyən dünya ölkələri belə, bu reallıqları qəbul etməyə məcbur olublar.

Şuşanın azad edilməsi xəbərini xalqa çatdıran zaman Prezident İlham Əliyevin söylədiyi ifadələr xalqımızın yaddaşından heç vaxt silinməyəcək. İlham Əliyev: *"Mən bu gün, eyni zamanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim, Şuşanı azad etdik!"* söyləməklə xalqımızın qan yaddaşında formalaşmış, min illər boyu yaşadığı ənənələrin davamçısı olduğunu bir daha sübut etdi.

Bu proseslərdə Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rolunu da xüsusi qeyd etmək lazımdır. Müharibə başlayandan bitənədək Ali Baş Komandan ilə birlikdə mübarizə aparan Mehriban xanım Əliyevanın Vətən müharibəsinin ilk günlərində xalqa müraciətində ifadə etdiyi və hər birimizin ürəyini rıqqətə gətirən sözlərini yada salaq: *"Qoy Uca Tanrı hər bir azərbaycanlıya müqəddəs Qarabağ torpağını öpməyi nəsih etsin!"* Qəlbden səsləndirilmiş bu müqəddəs dua və arzu 44 gün ərzində səngərdə döyüşən əsgərlərimizi daha da ruhlandıraraq onların döyüş ruhunu artırdı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xankəndidə dövlət bayrağını ucaltmaqla Zəfər tariximizdə daha bir şanlı səhifə yazdı. Xankəndidə xalqa müraciətində bayrağımızın ucaldılmasını tarixi hadisə adlandıraraq dövlət başçısı *"Xalqımızın onilliklər ərzində olan arzularını çin etdik. Azərbaycan xalqının ləyaqətini bərpa etdik. Biz torpaqlarımızı geri qaytarmışıq, ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmişik"* deyə bəyan etdi.

Bu qələbələrin söykəndiyi tarixi reallıqlar var. Bildiyimiz kimi, millət, xalq, cəmiyyət etnosun özünütəşkil modelinin müxtəlif səviyyələri olmaqla son dərəcə mürəkkəb sistemdir. Azərbaycanın qurucu liderləri tarixən ən çıxılmaz, ən mürəkkəb şəraitlərdə daim milli sistemi yaşatmağa, dirçəltməyə, milli varlığını möhv olmaqdan qorumağa çalışmışlar. Bu, Azərbaycan milli tarixinin yaşam fəlsəfəsidir - tarixi yarıdanlardan biri olan Azərbaycan xalqı dünyanı özünün etnik-mədəni enerjisi ilə zənginləşdirməyə bəlkə də hamıdan artıq haqqı olan xalqdır. Dünya tarixi və mədəniyyətinə zəngin töhfələr vermiş xalqımız möhtəşəm milli dövlətçilik ənənələri yaratmışdır. Bu ənənələr qan yaddaşı kimi hər bir azərbaycanlının milli şüur və yaddaşının silinməz genlərini təşkil edir. Xalqın yetişdirdiyi liderin gücü - savadı, biliyi, müdrikliyi, ağılı, təcrübəsi, həyat fəlsəfəsi, millətə və milli kimliyinə olan sevgisi öz ifadəsini onda tapır ki, milli sistemi təşkil edən hər bir elementin gücünü milli vahidət mo-

delində qovuşdurub, vahid gücə çevirə bilsin. Bu cəhətdən körpəlikdən dünya siyasətinin nəhənglərindən biri olan Heydər Əliyevin yanında dövlətçilik, idarəçilik məktəbini keçərək onu uğurla davam etdirdi və Azərbaycan qarşısında müstəsna tarixi xidmətlərindən biri də o oldu ki, xalqımızı düşmən üzərində qələbə çalmağa bütöv millət halında apara bildi.

Tarix çox qələbələrə şahidlik edib. Ancaq onların az bir qismində xalq qələbəni məhz milli vahidət sayəsində qazanıb. Xalqımız və onun güclü lideri bütün dünyaya sübut edə bildi ki, Azərbaycan milli birlik yaratmağa, milli vahidətə nail olmağa, bir "dəmir yumruq" kimi birləşməyə qadir xalqdır. Dənılmaz faktdır ki, Azərbaycan dövlət kimi mövcudluğundan bəri bu qədr güclü, bu qədr müstəqil və azad olmayıb.

İlham Əliyev Vətən müharibəsindəki Zəfərə bağlı xalqa müraciətində "Biz döyüş meydanında, siyasi müstəvidə Qələbə qazanmışıq və bu Qələbə ölkəmiz üçün yeni dövr açır" söyləməsi bütün xalqımızı qürurlandırdı. Çünki o, qoca zamanı öz hökmünü dəyişməsinə məcbur etdi. Bəli, bu gün dünyanın ən qüdrətli dövlətləri sırasındayıq. Artıq yalnız Azərbaycanın deyil, dünyanı narahat edən problemlərin həll olunmasında iştirakımız var. Dünyanın ən böyük tədbirlərinə evsahibliyi edirik.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan xalqının tarixində oynadığı böyük roldan danışarkən onu da qeyd etməliyik ki, məhz onun sayəsində işğal günləri qələbəmizin rəmzinə çevrilən şəhər günləri ilə əvəz edildi. Artıq Azərbaycan təqvimində qələbə günləri ilə əlamətdardır.

Azərbaycanın düzgün və tarazlaşdırılmış xarici siyasət aparması respublikamızla həm qonşu dövlətlər, həm də dünyanın bütün ölkələri arasında mehriban dostluq və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq münasibətləri yaratmışdır. Bunun nəticəsində ölkəmizdə transmilli iqtisadi layihələr uğurla həyata keçirilir, milli mənafelərimiz beynəlxalq aləmdə uğurla qorunur və ölkəmiz ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarda ləyaqətlə təmsil olunur. Bir sözlə, məqsədyönlü xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan dünya birliyinin layiqli üzvünə və regionun liderinə çevrilir. Təbii ki, bütün bu uğurlarda Prezident İlham Əliyev şəxsiyyətinin, liderlik qabiliyyətinin, qətiyyət və prinsipiallığının təkzib edilməz rolu var. Apardığı ədalətli və beynəlxalq hüquqa söykənən siyasətlə onu həm Avropada, həm də Şərqdə təcrübəli siyasət adamı kimi qəbul edir, ehtiram göstərirlər.

Azərbaycanın uğurları həm də siyasi varislik konsepsiyasının müasir tariximiz üçün yeganə doğru yol olduğunu sübut edir. İlham Əliyevin türk dünyasının bütövləşməsi istiqamətində apardığı böyük siyasət də varisliyin təzahürüdür. Türk dünyasının bütövlüyünün məmarlarından olan Heydər Əliyev deyirdi: "Türk dünyasının birliyi bizim tarixi köklərimizdən gələn zərurətdir. Biz bu birliyə söykənərək daha güclü, daha nüfuzlu, daha müstəqil ola bilərik".

Heydər Əliyev Azərbaycanın türk dünyası, xüsusilə müstəqil türk dövlətləri ilə əlaqələrinin gələcək inkişaf proqramını verərək aşağıdakı istiqamətlərdə birgə fəaliyyətin perspektivlərini müəyyənləşdirmişdir:

Türk xalqlarının iqtisadi, siyasi problemlərinin həlli məsələlərində türk dünyasının imkanlarından səmərəli istifadə etmək;

Türk xalqlarının inteqrasiyasının intensivliyini təmin etmək;

Türk dünyasının beynəlxalq nüfuzunun daha da gücləndirilməsinə çalışmaq və beynəlxalq birlik qarşısında ümumi mövqə nümayiş etdirmək.

Heydər Əliyevin məqsədi türk xalqlarını vahid təsisat altında birləşdirmək idi. Bu arzu İlham Əliyevin gərgin fəaliyyəti ilə gerçəkləşdi. Dövlətimizin başçısı bu birliyin gerçəkləşməsində ən həlledici rola malikdir. Türk dövlətləri artıq Qarabağda quruculuq işlərində yaxından iştirak edirlər.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həyata keçirilən quruculuq işləri və dövlət proqramlarından danışarkən bir məsələni də qeyd etmək yerinə düşərdi. Azərbaycanda həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişafa dair dövlət proqramları əhatə dairəsinə görə iki kateqoriyaya ayrılır - Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsinin işğaldan olduğu dövrdə həyata keçirilən (işğal altında olan ərazilər istisna olmaqla) strateji dövlət proqramları və 44 günlük Zəfər müharibəsindən sonra Azərbaycanın bütün ərazilərini əhatə edən dövlət proqramları.

Bütün Azərbaycan ərazilərini əhatə edən belə sənədlərdən biri də İlham Əliyev 2 fevral 2021-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" kimi strateji sənəd və 16 noyabr 2022-ci il tarixində "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"dır. Artıq ıcrasını ilkin mərhələsinin geridə qaldığı sənəddə deyilir: "Azərbaycan Respublikası öz torpaqlarını azad etməklə tarixi inkişafının irimiqyaslı bərpa-quruculuq layihələri ilə səciyyələnən, dayanıqlı sülhə, tərəqqiyə əsaslanan və bir çox ölkələr üçün nümunə olan yeni mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Vətən müharibəsindən ötən müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərin minələrindən və partlamamış hərbi sursatdan təmizlənməsi, müasir yaşayış, istehsal və xidmət infrastrukturunun qurulması, iqtisadi fəaliyyət, o cümlədən nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin bərpası, xüsusilə Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür". Göründüyü kimi, bu strateji sənəddə dayanıqlı sülhün təmin olunmasının vacibliyi vurğulanır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmiz regionda yeni reallıqlar formalaşdıraraq ədalətə, qarşılıqlı hörmətə və beynəlxalq hüququn prinsiplərinə əsaslanan sülh gündəliyini irəli sürməkdədir. Azərbaycan tərəfindən təqdim olunan sülh modeli dövlətlərin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və sərhədlərin toxunulmazlığı kimi bəşəriyyətin qəbul etdiyi prinsipləri özündə ehtiva edir. Bu siyasətin praktiki təzahürü kimi bu yaxınlarda Vaşinqtonda Donald Trampın təşəbbüsü ilə İlham Əliyev və Nikol Paşinyan arasında keçirilən görüşlər xüsusi qeyd olunmalıdır. Həmin görüşlər ikitərəfli münasibətlərin normalaşması ilə yanaşı, bütövlükdə Cə-

nubi Qafqazda dayanıqlı sabitlik və barışın təmin olunması üçün əhəmiyyətli addım kimi dəyərləndirilməlidir.

Müharibədən sonrakı dövrdə Azərbaycan öz sülh modelini diplomatik müstəvidə atdığı praktiki addımlarla sübut edir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdan aparılan genişmiqyaslı quruculuq işləri, yolların, tunellərin, hava limanlarının inşası, şəhərlərin və kəndlərin bərpası, məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qayıdışı üçün yaradılan şərait dünya ictimaiyyəti üçün barışın real nəticələrinin nümunəsi kimi təqdim olunur. Azərbaycan bu təcrübəsi ilə nümayiş etdirir ki, müharibədən sonra dağıntıların yerində tərəqqi və inkişafın təməli qoyulur.

Ulu Öndər Heydər Əliyev hələ ötən əsrdə demişdir: "Sülh olmadan inkişaf ola bilməz, sülh xalqın təhlükəsizliyinin, sabitliyin və tərəqqinin əsas təminatçısıdır". Həmin fikir bu gün də öz aktuallığını qoruyur. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan yalnız regionda yox, bununla yanaşı, beynəlxalq səviyyədə sülhün, sabitliyin və əməkdaşlığın təşviqinə töhfə verən mühüm aktor statusunu daşıyır. Ölkə rəhbərinin BMT Baş Assambleyasındakı çıxışları, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik fəaliyyəti və digər beynəlxalq platformalarda irəli sürdüyü təşəbbüslər Azərbaycanın sülhün və ədalətin qlobal müstəvidə müdafiəçisi olduğunu təsdiqləyən faktdır.

Azərbaycanın bu gün enerji təhlükəsizliyi, nəqliyyat-kommunikasiya xətləri, "yaşıl enerji" təşəbbüsləri və çoxtərəfli diplomatik fəaliyyəti qlobal miqyasda gedən proseslərə təsir edən əsas amillərdəndir. Bu təsir Azərbaycanı regional lider olmaqla yanaşı, həm də beynəlxalq arenada sülh və inkişafın tərəfdarı kimi tanıdır. Davamlı inkişaf, təhlükəsizlik və rifah yalnız sülh şəraitində mümkündür. Azərbaycan öz sülh modelini irəli sürərək, Qarabağda bərpa və quruculuq işləri ilə bu modelin real nəticələrini nümayiş etdirir, həm regionda, həm də qlobal miqyasda barışa töhfə vermək əzmini göstərir. Azərbaycan sabitliyin, əməkdaşlığın və qarşılıqlı etimadın tərəfdarı olaraq beynəlxalq sülhün möhkəmlənməsi istiqamətində ardıcıl addımlar atmağa davam edir.

Azərbaycan da möhtəşəm zəfərdən sonra məhz belə bir güc mövqeyindən qalib iradə ilə sülhə doğru addımlayır. Qeyd etməliyik ki, bu uğurların arxasında Müzəffər Liderin fəaliyyəti ilə yanaşı, xalqın birliyi, sədaqəti və ruhu dayanır. Vətən müharibəsi zamanı cəbhəyə könüllü yazılan gənclər, torpağına qurban gedən şəhidlər, səngərdəki əsgərlər çiyini birləşdirən ana, arxa cəbhədə yorulmadan çalışan xalq bu zəfər tarixini öz birliyi, öz rəhbəri ilə birlikdə gələcəyə olan inamı ilə yazdı. Xalqın cəsarəti və sədaqəti bu gün hərtərəfli bir siyasi qələbəyə çevrilməkdədir. Bəli, bu birlik tarix yazdı, zəfər gətirdi və bu gün də sülh qurur. Bu birlik sarsılmazdır.

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri